

מבואותי מזהרין

קמא  
דף ק: קא.

עם  
ביאור חברותא  
ללימוד בעיון

תורה קיז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת  
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר  
(ה"מ שמו שמוח)

תורה אור  
 תהלים נא (ב) בבוא אליו  
 נתן הנביא כאשר בא אל בית  
 שבע:  
 שמואל-ב יב (ו) ואת הנבשה  
 ישלם ארבעתים עקב אשר  
 עשה את הקדר הזה ועל  
 אשר לא תמל:  
 תורה קיד  
 תהלים קמו (ח) הנכסה  
 שמים בעבים המכין לארץ  
 קטר הפצמית תרים חציר:  
 תהלים לו (לב) צופה רשע  
 לצדיק ומבקש להמיתו: (לג)  
 יקוק לא יעצבנו בידו ולא  
 ירשיענו בהשפטו:

תורה קטו  
 שמות יתרו כ (יח) ועמד  
 העם מרחק ומשה נגש אל  
 הערפל אשר שם האלילים: פ  
 מיכה ו (יח) מי אל כמוך  
 נגש עון ועבר על פשע  
 לשאית נתלתו לא תחזיק  
 לעד אפו כי תפץ חסד הוא:  
 ישעיהו כא (יא) משא דופיה  
 אלי קרא משעיר שמר מה  
 מלילה שמר מה מליה:  
 פרשת וירא כב (ב) ויאמר  
 אל השלח דך אל הנער ולא  
 תעש לו מאנקה כי עתה  
 ונעתי כי ירא אלהים אתה  
 ולא תשכח את בנך את  
 יחידך מפיא:  
 ישעיהו טו (ח) כי אני יקוק  
 אהב משפט שגא גול בעולה  
 ונתתי פצלמם באמת וברית  
 עולם אכרות להם:  
 תהלים לו (כח) כי יקוק אהב  
 משפט ולא יעזב את חסידיו  
 לעולם נשקרו וירע רשעים  
 נקרת:

תורה קיז  
 משלי יב (יט) שפת אמת  
 תכון לעד ועד ארצינה לשון  
 שקר:

וכענין שמצינו בדוד המע"ה **בבוא אליו נתן הנביא וכו'** [א],  
 וסיפר לו מעשה האורח (שמואל ב י"ב) ענה ואמר חי ה' וכו'  
**ואת הכבשה וכו'**, אזי נפסק הדין על דוד כאשר יצא מפיו [ב].  
 וזהו ונפרעין מן האדם מדעתו, כלומר ששואלין דעתו. ואעפ"כ  
 הוא שלא מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו: והענין הוא  
 עמוק מאד איך שואלין כל אדם. כי בכל הדיבורים וסיפורים  
 שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך ליוהר  
 בזה מאד, לבלי לגמור הדין עד שישנה וישלש, כי הוא סכנת  
 נפשות. והדברים עתיקים, כי יש בזה בענין סיפורי דברים  
 ענינים גבוהים: וזה (ברכות ה' ע"ב) **חביבין עליך יסורין אל'**  
**לא הן וכו'**, הב לי ירך יחב גלי ידא ואוקמי. כלומר אם אין  
 אתה הפיץ בהם, הב לי ירך על זה שאין אתה רוצה בהם  
 באמת. אזי יחביב לי ידא ואוקמי:

**קיד** [ג] (תהלים קמו) **המכסה שמים בעבים המכין לארץ**  
**מטר וכו'**. כי טוב מאד<sup>א</sup> מעלת הצדיקים הגנוזים שהן יכולין  
 לקבל שפע ורוב טובה להמשיך להעולם ואינם שואלים עליהם  
 ואינם מקטרגים עליהם מהמת שחם גנוזים ואינם מפורסמים.  
 אך אפי' מי שהוא מפורסם כשיש עליו מהחלוקת הוא תועלת  
 לזה. כי המחלוקת מכסה עליו, ועי"ז יכול להמשיך שפע להעולם  
 ולא ימחו ויקטרגו עליו. וזה **המכסה שמים בעבים**, שמים הוא  
 בחי' הצדיק, ע"ש אש ומים, היינו אהבה ויראה, וע"ש זה נקרא  
 הצדיק שמים. וזה המכסה שמים בעבים מלשון עביות וגשמיות,  
 שמכסה את הצדיק בעוביות וקשיות שמקשין וחולקין עליו. ועי'  
 כסויה המחלוקת והקשיות האלו, **המכין לארץ מטר**, כי עי"ז ויכל  
 להמשיך שפע בלי קטרוג כנ"ל: וזה [ד] **צופה רשע לצדיק וכו'**,  
 שהרשע שחולק על הצדיק הוא רק צופה, היינו צפוי וכסוי על  
 הצדיק כדי שיוכל להמשיך שפע כנ"ל. אך **ומבקש להמיתו**  
 שהרשע מבקש לעקור ולהמית ח"ו את הצדיק, ה' לא יעצבנו  
**בידו**: [ה] (זה הענין מבואר לעיל בסו"פ בשינוי לשון קצת. וע'  
 עוד מזה לקמן) [ז]:

**קמו** [ח] (שמות כ) **ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל**  
**הערפל אשר שם האלילים**.

כי מי שהוא הולך בגשמיות כל ימיו, ואחר כך נתלהב ורוצה  
 לילך בדרכי הש"י, אזי מדת הדין מקטרג עליו, ואינו מניח אותו  
 לילך בדרכי הש"י, ומזמין לו מניעה. והש"י הפיץ חסד הוא [ב],  
 ומסתיר א"ע כביכול בהמניעה הזאת [ג] (עיין למטה). ומי שהוא  
 בר דעת הוא מסתכל בהמניעה, ומוציא שם הבורא ב"ה, כמו  
 דאיתא בירושלמי (תענית פ"א [ד]) אם יאמר לך אדם היכן  
 אלקין תאמר לו בכרך גדול שבארם, שנאמר [ה] **אלי קורא**  
**משעיר**. ומי שאינו בר דעת, כשרואה המניעה חוזר תיכף  
 לאחוריו. ומניעה הוא בחי' ענן וערפל, כי ענן וערפל היינו  
 חשך, וחשך<sup>ב</sup> הוא לשון מניעה, כמ"ש (בראשית כב) **ולא**

**חשבת**. וז"פ הפסוק, **ויעמוד העם מרחוק**, כי כשרואין הערפל  
 היינו המניעה כנ"ל עומדין מרחוק. **ומשה**, שהוא בחינות דעת  
 [ז] כל ישראל, **נגש אל הערפל, אשר שם האלקים**. היינו אל  
 המניעה, שבה בעצמה נסתהר הש"י: **עוד** שמענו בזה מפיו  
 חק', שהוסיף לבאר הענין הנ"ל מה שהש"י בעצמו מסתיר א"ע  
 בתוך המניעה כנ"ל. ואמר, כי הש"י **אוהב משפט**, [ח], וגם הוא  
 אוהב ישראל [ט]. אך אהבתו שהוא אוהב את ישראל, היא  
 גדולה יותר מהאהבה שהוא אוהב את המשפט (ז). ועי"כ  
 כשהמדת הדין מקטרג על מי שאינו ראוי להתקרב להש"י<sup>א</sup>,  
 לבלי להניחו ליכנס לדרך החיים להתקרב לצדיק האמת ולדרך  
 האמת. והש"י הוא **אוהב משפט**, ע"כ הוא ית' מוכרח כביכול  
 להסכים להזמין לו מניעות למונעו מדרך החיים, כפי הראוי לו  
 לפי מעשיו הרעים ע"פ הדין והמשפט. כי הוא ית' אינו יכול  
 לדהות את הדין, כי הוא ית' **אוהב משפט** כנ"ל. אך מאחר  
 שבאמת הוא ית' אוהב ישראל, ואותה האהבה של ישראל היא  
 גדולה יותר מהאהבה של המשפט כנ"ל, מה עושה הש"י כי  
 הוא מוכרח כביכול להסכים על המניעות למונעו מן האמת,  
 מחמת הדין והמשפט שעליו, כי הוא **אוהב משפט** כנ"ל. אבל  
 אעפ"כ באמת לאמתו רוצנו והפצו ית', שאעפ"כ יתקרב האדם  
 אליו ית', כי הוא אוהב ישראל יותר מהמשפט כנ"ל. עי"כ הש"י  
 נותן רשות להזמין לו מניעות, אבל הוא ית' בעצמו מסתיר  
 א"ע כביכול בתוך המניעות. ומי שהוא בר דעת יכול למצוא  
 את הש"י בתוך המניעות בעצמו. **כי באמת אין שום מניעה**  
**בעולם כלל** [כ], כי בתוקף המניעות בעצמן נסתהר הש"י, ועל  
 ידי המניעות בעצמן דייקא יכולין להתקרב להש"י, כי שם  
 נסתהר הוא ית' כנ"ל. וזהו **ומשה נגש אל הערפל** שהוא המניעה  
**כי שם האלקים** כנ"ל [כז]:

**קמו** [כז] **הנותן צדקה ניצול מעבירות**. כי כל המרחם על  
 חבריו מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא ע"ב). וכל מי שאין  
 בו דעה אסור לרחם עליו (ברכות לג) וכיון שמרחמין עליו  
 בהכרח נותנין לו דעת. ואזי ניצול מלכוד ליד עבירה, כי אין  
 אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שמות (סוטה ג), אבל  
 כשיש לו דיעה ניצול מעבירות. אכ"ר:

**קיז** [כח] **הענין שקשה לישן במוצאי שבת**. כי במוצאי  
 שבת מתחיל התגלות אליהו כמ"ש חז"ל (בעירובין מג ע"ב)  
 שאין אליהו בא בשבת ולא בע"ש. ובמ"ש יוכל לבוא, ועי"כ מאז  
 מתחיל התגלות אליהו. ואמרז"ל (עדות פרק ח) אין אליהו בא  
 אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע. והיינו  
 לרחק השקר ולקרב האמת. וכשארז"ל בזה (תשא דף קפח) [כט]  
 דשאל האי מינא כתיב [ל] **שפת אמת תכון וכו'**, והשיב לו  
 ר"א כוננת לא כתיב אלא **תכון**

<sup>א</sup> בתהלים לו הנ"ל ה' אוהב משפט ולא יעזב את חסידיו. ועיין מלאכי א' ב'

<sup>ב</sup> עיין **זוהר אמור דף צט: [ע"ש ברע"ט]**

<sup>ג</sup> מתרצו - להשי"ת

<sup>ד</sup> עיין לקמן תורה מו תנינא ובעש"ש עה"ת וילך את ה'

<sup>ה</sup> עיין באיבי הגהל על תורה כ' בסופו משמע שזה בחי' העבודה שבין המצוות שבתורה נט תנינא ובה'

<sup>ו</sup> השגת הנשמע שבתורה כב.

<sup>ז</sup> לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

<sup>ח</sup> לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

<sup>ט</sup> ובתיקון סג דף צה. ועיין לעיל תורה מח ותורה נא ותורה סו את ג' [דף פג. טור ב]

<sup>י</sup> משלי יב יט

<sup>א</sup> תהלים נא ב'

<sup>ב</sup> עיין מלכים-א כ' מב מצודות דוד שם שהנביא הביא את אחאב לפסוק את הדין על עצמו. ועיין זוהר בא לג. שאיוב במה שיעץ לפרעה על ישראל בזה גידון בעצמו.

<sup>ג</sup> מתרצו - לוי

<sup>ד</sup> לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

<sup>ה</sup> מתרצו - מאור

<sup>ו</sup> בתקפא גיטין וברגך לא ברור ונראה כסו' אלא שהפטיק נמוך מדאי, ובתקפא אוצר- כסוי, בתולד- כסוי, מתרלו-

<sup>ז</sup> \* תהלים לו

<sup>ח</sup> מוהר"ת בתקפא

<sup>ט</sup> **סימן רח**

<sup>א</sup> לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

<sup>ב</sup> מתרצו - האלקים

<sup>ג</sup> מיכה ז' יח

<sup>ד</sup> מוהר"ת בתקפא

<sup>ה</sup> עי"ש סוף הלכה א'

<sup>ו</sup> ישעיהו כא יא

<sup>ז</sup> בתולד ומתולד- חשך, בדפ"ר - כי ענן וערפל פרש"י חשך חשך הוא מלשון מניעה.

<sup>ח</sup> תורה ו' אות ו', תורה טו אות ז' ע"ש גם בעצרות ציון לכהארו"ל, תורה כ' אות י', תורה כא אות יא, תורה לו אות ב', תורה מג, תורה נו אות ה', תורה נח תנינא אות ז', ס', טו, תורה כו תנינא. תורה עב תנינא.

<sup>ט</sup> \* ישעיהו טא ח', תהלים לו כה. עיין גם שם צט ד'

**ליקוטי**

כי האמת עתיד להתקיים, דהיינו כשיבא אליהו ומשיח ע"ש. וכאשר יבא אליהו ובימינו יושע יהודה וישראל [א], אזי יקויים **שפת אמת תכונ** [1]. וירחק המקורבין בזרוע עד עכשיו שהוא בשקר, ויקרב המרוחקין בזרוע שהם בחי' אמת. וזה לרחק המקורבין ולקרב המרוחקין, היינו לרחק השקר ולקרב האמת, כי ארז"ל (שבת קד) שקר מקרבין מיליה ואמת מרחקין מיליה, והבן [7]. והנה אליהו יבא לרחק השקר שהוא מבחי' הנחש הנקרא **ארור** [7], והנחש הביאה מיתה לעולם, והשינה הוא אחד מששים במיתה (וברכות נז): וכיון שבמ"ש מתחיל התגלות אליהו, נדחה השקר שהיא הנחש, לכן קשה לישן. כי אמרו רז"ל (קידושין מט:): עשרה קבין שינה ירדו לעולם, תשעה נמלו עבדים. ועבד הוא בחי' [7] **כנען עבד עבדים**, והוא בחי' **ארור** [7] בחי' הנחש. וכיון שבמ"ש הוא בחי' התגלות אליהו, ונדחה בחי' הנחש שהוא בחי' **כנען עבד עבדים**, נדחה ה"ששינה שירדה לעבדים. וע"כ **אליהו** בנימי **בן** היפך בחי' עבד: ועוד כי אם אין דעת הבדלה מנין (ירו' ברכות פ"ה [2]) נמצא שבמוצאי שבת שיש הבדלה הוא בבחי' דעת כי אם אין דעת וכו'. וע"כ קשה לישן, כי השינה הוא הסתלקות הדעת:

**קיה** [1] **כשלומד** איזה דבר טוב לפרש הדבר בלשון

אשכנז שמכין [1] (והוא טובה להעולם). והענין, כי כל צדיק הדור הוא בחי' משה שהוא בחי' משיח, כמ"ש (בראשית מט) **עד כי יבא שילה** היינו משיח. ושילה בני' משה (2), וע"כ קראו התנאים אחד לחבירו משה כמ"ש [2] משה שפיר קאמרת. וכשמחדש דבר בתורה, אלו הדברים של החידוש הם בבחי' משה משיח, כמ"ש בזוהר (וישב דף קצב ע"ב) **ורוח אלקים** [7] דא רוחא דמשיח, **מרחפת על פני המים** היינו התורה. וזהו שאמרנו, כי ה"החידושי תורה שמחדש, הם בעצמם בבחי' משיח, כי שם רווחו מרחפת. והיינו **רוח פיו** [2] רוח ממללא [7]. ואמרו חז"ל [7], כי משיח סביל" מרעין עבוד כל ישראל, כמ"ש (ישעי' נג) **והוא מחולל מפשעינו**. בכך כל צדיק הדור הוא ג"כ סובל יסורין בשביל כלל ישראל להקל מעליהם, כי הוא בבחי' משיח כנ"ל. וכתוב בזוהר (תצא ד' ר"פ) **והוא מחולל מפשעינו** דאיתעביד חול בגנייהו. וזהו דסביל מרעין. והיינו מה שאמרנו שצריכין לפרש הדבר בלשון שמכין [2], כי על ידי זה נעשה בבחי' חול. כי כשמפרש בלשונו הוא דרך חול לערך גודל קדושת הדברים במקומן, כפי מה שיצאו מפי הצדיק בגבחי מרומים. ועל ידי זה הוא **מחולל דאיתעביד חול**. ובבחי' זו סביל מרעין לכפר על ישראל, אך כל זה הוא **מפשעינו** דייקא, כי מחמת פשעינו אין אנו משיגין הדברים רק בדרך חול כנ"ל [2], והוא סביל מרעין. אך לבני"ג אנשים הרמים אינם צריכים לזה, כי הם משיגים הדברים כמות שהם כמו שיצא מהצדיק:

**קיט** [2] (שבת יב) **הנכנס** לבקר את החולה בשבת אומר

יכולה היא שתרחם. כי כשאדם צריך לרחמים, השי" שולה לו

**קיו קיה קיט קכ קכא**

**מוהר"ן קא.**

רחמנות, שהוא ירחם על אחר, ועי"ז מרחמין עליו. כמשארז"ל (שבת קנא ע"ב) כל המרחמין" על הבריות מרחמין עליו, וכמ"ש (דברים יג) **ונתן לך רחמים ורחמך**. ומדת הרחמנות תלוי בדעת, מי שיש לו דעה יש לו רחמנות. כי כעם שהיא היפך הרחמנות, הוא מחמת כסילות, כמ"ש (קהלת ז) **כעם בחיק כסילים ינוח**. וע"כ ארז"ל (ברכות לג) כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו כי אם אין בו ה"דעה אין בו רחמנות, כי **כעם בחיק כסילים ינוח**. על כן אסור לרחם עליו, כי כל המרחם מרחמין עליו כנ"ל, אבל אם אין בו רחמנות אסור לרחם עליו. נמצא זה החולה שצריך לרחמים, צריך שיהיה לו רחמים על אחרים, וזה תלוי בדעת כנ"ל. ושבת היא"י בחינות דעת, כי כל ימות החול כתיב (במדבר יא) **ישמו העם ולקמו בשמותא כמו** שכתוב בזוהר (בשלח ד סג), אבל בשבת נמשך הדעת לכל אחד [7]. וזה שאומרין המבקרים להחולה, יכולה היא שתרחם, היינו שהשבת שהוא בחינות דעת, יכולה שתרחם, לשון נוכח, היינו שתרחם אתה, שיהיה לך רחמים על אחרים, על ידי הדעת שיש לך מבחינות שבת. וכיון שיהיה לך רחמים, בוודאי ירחמו עליך מן השמים, כי כל המרחם וכו' כנ"ל:

**קך** [2] **הענין** מה שצריכין לנמוע להצדיק ולא די בספרי

מוסר. ל'מפורש בתורה (שמות יז) **ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון כספר ושים באזני יהושע**, כי אף שאמר לו לכתוב כספר, אף על פי כן לא הסתפק בזה, וצוה לו, **ושים באזני יהושע** שידבר עמו פה אל פה. כי העיקר מה ששומעין מפה הצדיק. וכמ"ש במדרש (דברים פ' ג') [2] **על פסוק [2] שמע ישראל היום אתה עובר את הירדן וכו'** וז"ל מה ראה לומר להם כאן **שמע ישראל** רבנין אמרי למה הדבר דומה למלך שקידש ממנוא בשני מרגליות אבדה אחת מהן אמר לה המלך איבדת אחת שמרי את השניה. כך קידש הקב"ה את ישראל בנעשה ונשמע, אבדו את נעשה שעשו את העגל אמר להן משה אבדתן נעשה שמרו נשמע הוי **שמע ישראל**. עכ"ל המדרש. וע"כ כשלומד מתוך הספר שהוא בחי' עשי' שהוא בחי' נעשה, אין בזה כח כל כך לעורר אותו, כי ישראל אבדו את הנעשה. אבל כששומע מפה הצדיק הוא בחי' נשמע, שזה הכתר נשאר להם לישראל כנ"ל:

**קכא** [7] (תהלים מ) **אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי לעשות רצונך וכו'**. כשאדם רואה ולומד בספר, ובכל מקום שהוא רואה ולומד, מוצא את עצמו, היינו שלוקח לעצמו מוסר ורואה פחיתותו ושפלותו בכל מקום באיזה ספר שהוא בא ומעייין שם, זה סימן שהפך לעשות רצונו ית'. וזה **אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי**. זה סי' לעשות רצונך אלקי **הפצתי כנ"ל**:

תורה אור  
 ירמיהו כג (ו) ב'קיו תלשע יהודה וישראל ישכן לבטח ויהי שמו אשר יקרא יקוק צדקתו: ס  
 משלי יב (ט) שפת אמת תפוך לשון יצד וצד אר'געה לשון שקר:  
 בראשית ג (יד) ויאמר יקוק אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל בהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך וצפר תאכל כל ימי תיך:  
 בראשית נח ט (כח) ויאמר ארור נצנן צבד צבדים ית'ה לאמי:  
 תורה קיה  
 פרשת ויחי מט (ו) לא יסור שבט מיונה ומחנק מבין רגליו עד כי יבא שילה שילו ולו יקחתי עצים:  
 בראשית א (ב) והארץ היתה תהו ובהו והשף על פני תהום ורות אלהים מרחפת על פני המים:  
 תהלים לג (ו) בדבר יקוק שמים נעשו וברית פיו כל צבאם:  
 ישעיהו נה (ה) והוא מחלל מפשענו מד'א מעונתינו מוסר שלומנו עליו ויחברתו נרפא לנו:  
 תורה קיט  
 דברים ראה יג (ח) ולא ידבק בידך מאומה מן התרם לטעו: שוב יקוק מתירן אפי ונמן לך רחמים ורחמך והרבה כאשר נשבע לאבותי: קהלת ז (ט) אל תבטל ברוחך לבעש כי כעס בחיק כסילים ינוח:  
 במדבר בהעלתך יא (ח) שמו העם ויקטו ויטגנו ב'רמים או רכו במדקה ובשילו בפרויו וצטו אתו צנות וקהי טעמו כטעם לשד השקטן:  
 תורה קכ  
 שמות בשלה יז (יד) ויאמר יקוק אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי קחה אמה את וקר צמלת ממתת השמים:  
 דברים עקב ט (א) שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים וצמלים מפך צרים גדלת ובצרת ב'שמים:  
 תורה קכא  
 תהלים מ (ח) אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי לעשות רצונך וכו':  
 תהלים לג (ו) בדבר יקוק שמים נעשו וברית פיו כל צבאם:  
 ישעיהו נה (ה) והוא מחלל מפשענו מד'א מעונתינו מוסר שלומנו עליו ויחברתו נרפא לנו:

1 לא ידוע מתי והיכן נאמרה  
 2 בתקפא - פ' חצי מחוק ונשאר רק שני קוין עליין ותחתון  
 3 עיין גם שמות רבה יתרו סוף פרשה כו וביפה תואר שם שמקשה משבת פה  
 4 דברים ט' א'  
 5 בתקפא - ש' נראה ב'  
 6 לא ידוע מתי והיכן נאמרה. ושיחה הקשורה לה עיין שיש"ק ח"ו אות רעד.  
 7 עיין סנהדרין דף צח. ופרש"י שם זוהר ויקהל דף ריב.  
 8 בתרלז - סבול  
 9 עיין שארית ישראל לרבי ישראל דב בר מווילדניק שער הזמנים שבוטת מאמר ג'. עוד טעם שטוב לפרש בלשון אשכנז עפ"י מה ששמע מרבו מטשערנאביל שגילו לו מן השמים שמסדרין למעלה אבריו של משיח בלשון לע"ז.  
 10 הוא מחולל מפשענו, פי שהצדיק נעשה חול בגלל מלגתו הנמוכה, כי תורת הצדיק היא בחי' הצדיק בעצמו ובגלל פשעיו דהיינו מלגתו הנמוכה אנו לייכים לפשע דכיו וואו סובל מזה שמוריים אותו לבחי' פשח וחול בחי' נטולת התורה לשון עלה טבל ונבל כלפי מלגת תורתו כפי שאמר אהיה, ואלעפ"כ הוא טובה לעולם כי רק עי"ז אפשר שיכנסו דכיו לגל העולם לתקנם.  
 11 בדפור' ותרלז ומתורלו - לגבי  
 12 לא ידוע מתי והיכן נאמרה  
 13 בתרלז - המרחמין, בדפור' ובתרלז - המרחם  
 14 מתרצו - דיעה  
 15 גם בדפור' ותרלז - היא, ומתורלו - הוא  
 16 בתקפא - ברגר - ש' נראית ב'  
 17 עיין תורה יז תנינא שם מבאר שזוכים לדעת ע"י השמחה של שבת

\* ירמיהו כג ו'  
 2 מתרצו - יקויים  
 3 משלי יב יט  
 4 עיין פל"ח  
 5 בראשית ג' יד  
 6 בראשית ט' כה  
 7 שם  
 8 בדפור' ותרלז ומתורלו - השינה  
 9 בסוף הלכה ב'  
 10 לא ידוע מתי והיכן נאמרה  
 11 מהרה"ת בתקפא  
 12 זוהר בראשית כה: כז:  
 13 שבת קא:  
 14 בראשית א' ב'  
 15 מתרצו - החידושי  
 16 תהלים לג ו'  
 17 עיין גם איוב טו ל'  
 18 תרגום על הפסוק נפש חיה בראשית ב'

# מאמר הענין שקשה לישון במוצאי שבת

## מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה  
לא ידוע

### פתיחה

רבנו מבאר טעם שקשה לישון במוצאי שבת, כי אז שוב אפשר שיהיה התגלות אליהו הנקרא איש אמת, שהיא התגלות אור אמת ודעת גדול, ואע"פ שהוא רק בכח ולא בפועל, כיון שהוא הפך השינה, שהיא בחי' מיתה ושקר וקללה ועבדות, הוא דוחה אותה, וע"כ קשה אז לישון.

### ליקוטי הלכות

או"ח ברכת השחר הלכה ג אות יב – ואז קדם אור היום, דהיינו קדם ביאת משיח, אז עקר הרבותא מי שזוכה להבחין עתה בין יום ובין לילה, דהיינו בין הצדיקים האמתיים, שהם בחינת אור יום, כי כל צדיק אמת הוא בחינת משה משיח, בחינת אור יום, שהוא בחינת אור האמת. ובין השקר שהוא בחינת חשכת לילה, בחינת עבד, בחינת שנה, כי י' קבין שנה ירדו לעולם, ט' נטלו עבדים (קדושין מ"ט), שהם בחינת ארור כנען, בחינת זממת הנחש סטרא דמותא, שהוא בחינת שקר. וכמבאר בדבריו ז"ל על הענין שקשה לישון במוצאי שבת (סימן קי"ז), עין שם. ועל זה מרמז בחינת הברכה הנ"ל הנותן לשכוי בינה, שעקרה על ההבנה שבחצות הלילה שאז מתחיל להתנוצץ אור היום, אבל עדין לא בא אור יום, שהו ממש בחינת הצדיקים שבזמן הגלות, שהם בחינת התנוצצות משיח, כי כל צדיק אמת הוא בחינת משיח, כמבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה במה פעמים. אבל עדין לא האיר היום ממש, כי עדין לא בא משיח ממש שהוא עקר אור יום הנ"ל. ועל כן עקשיו עקר הרבותא של ההבנה בין האמת ובין השקר, כי אי אפשר להבחין בי אם בלב כל חד בפנים מה דמשער בלבי, בחינת הנותן לשכוי בינה להבחין וכו'. 'לשכוי' דיקא זה הלב שסוכה וצופה כל חד בפנים מה דמשער בלבי יכול לידע ולהבחין אם ירצה. בין יום ובין לילה, בין אור וחשך, בין האמת והשקר, כי האמת עד לעצמו וכו'.

יו"ד מילה הלכה ד' אות טו (עפי' תורה טא תנינא) – וזה בחינת פסא של אליהו בשעת המילה, כי אליהו זכה בחייו לעלות לשמים, כי זכה לבטל הזמן בחייו. ועל כן לא הצריך למות, כי מחמת זממת הנחש מחטא אדם הראשון אי אפשר לכלל בשלמות בזה העולם בבחינת למעלה מהזמן. ועל כן צריכין למות ואז כשיוצאין מהגוף והנשמה מודפכת הוא זוכה לעלות ולכלל לשם לבחינת למעלה מהזמן שהו בחינת חיי העולם הבא כנ"ל, אבל אליהו זכה לשלמות הדעת בחייו עד שלא הצריך למות. על כן במוצאי שבת שמתחילין להתעורר עובדין דחל, בחינת עבדות הנאחו בששת ימי המעשה, על כן מוציירין אז את אליהו הנביא שזכה לבחינת בטול הזמן בחייו שהוא בחינת חרות כנ"ל. ועל ידי זה אנו ממשכינן קדשת שבת, שהוא בחינת חרות שבו נתבטל כל העבדות כל עובדין דחל וזוכין להמשיך קדשה זאת על ששת ימי החל כנ"ל. ועל כן אליהו יבא ויבשר גאולת משיח. וכמו שאנו מוציירין זאת במוצאי שבת אליהו הנביא וכו' במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד, כי משיח יזכה לזה הדעת של בטול הזמן בשלמות, כמבאר שם בהתורה הזאת שאנו עוסקין בה, כמו שמבאר שם על פסוק, אני היום ולדתי כנ"ל. ועל כן אליהו שזכה לבחינת בטול הזמן בחייו יבא ויבשר על זאת, על כן מוציירין את אליהו קדם המילה ומכינין לו פסא, כי עקר בחינת מצות מילה הוא לבטל הזמן ששם עקר אחריות כל התאוות ועמל העולם הזה וכו' כנ"ל, שהו בחינת אליהו הנביא שבבחו וזכותו משהירין עולם העשיה כמובא. הינו שמבטלין הזמן שעקר אחריותו בזה העולם העשיה. וזוכין להמשיך בזה העולם הארת הדעת האמתית שהוא בחינת בטול הזמן, שהו בחינת מצות מילה כנ"ל: ועין בסימן קיז על ענין שקשה לישון במוצאי שבת, מבאר שם שאליהו מבטל בחינת עבד, בחינת שנה, עין שם, הינו כנ"ל. כי עבדות ושנה הם בחינת תחת הזמן. ואליהו מבטל זאת, שהו בחינת מצות מילה:

יו"ד עבדים הלכה ב' אות ב' (עפי' תורה נא) – וזה בחינת מצות מילת עבדים, כי הערלה שהוא זממת הנחש הוא בחינת השקר שהוא הרע, שהוא השמאָה בחינת זממת הנחש כידוע, כי בשמעבירין הערלה אזי הוא בבחינת חותם אמת, בחינת אור אמת, שהוא בחינת הברית קדש, כשמעבירין ממנו הערלה דחפאי על ברית שהוא בחינת שקר, בחינת משקר בחותמא דמלכא. כי עקר הצלם אלקים צלם דמות תבניתו, כפיכחול, הוא אדם מהול שהוא חתום בחותם אמת, אבל כשהערלה חופה על הברית הוא בחינת שקר, כי אין זה צלם האדם כלל, כי כל זמן שהערלה בו הוא בעל מום גמור, כמו שפרש רש"י על פסוק, התהלך לפני והיה תמים, עין שם. נמצא, שהערלה הוא בחינת שקר ממש, כי הוא משקרת דמות האדם, כי באמת אין הערלה מצלם האדם כלל והוא נדבקת בהאדם בשקר גמור, כי נדמה כאלו הוא גמוף האדם ובאמת הוא שקר גמור, כי אין זה דמות אדם, כי עקר דמות אדם צלם אלקים הוא כשחתום בברית קדש בחותם אור אמת על ידי העברת הערלה שאז נקרא תמים כנ"ל. וכן מבאר בכמה מקומות ששמירת הברית שהוא בחינת מצות מילה הוא בחינת אמת, בחינת פלה זרע אמת (ירמיה ב) ולהפך פגם הברית בחינת ערלה דחפאי על ברית הוא בחינת שקר שהוא זממת הנחש וזה בחינת עבד שהוא ארור בחינת ארור כנען עבד עבדים וכו'. שהוא זרע חם בחינת פגם הברית זממת הנחש, שנאמר בו, ארור אתה כמובא. נמצא, שהערלה, שהוא בחינת שקר זממת הנחש, הוא בחינת עבד שהוא ארור כנ"ל, כי העבד הוא בבחינת השקר שאחריותו מהשתלשלות של אחר הבריאה. כי על ידי השקר על ידי זה אין אחר הבריאה נכלל בקדם הבריאה כנ"ל כי דבר שקרים לא יבין לנגד עיני (תהלים קא) ואין אב וכן פחדא כפיכחול כנ"ל. ואין נופל לעבדות חס ושלום, כי העבד הוא הפך הנון, כי בשוהו בבחינת בן אמי ממילא אב וכן פחדא ונכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה, כי הפך והאב אחד כנ"ל, אבל על ידי שקר חס ושלום, על ידי זה אין אב וכן פחדא ואין הוא בבחינת עבד, כי העבד הוא רחוק מהאדון ואינו בבחינת אחד עם האדון. נמצא, שהעבד הוא בבחינת שקר בבחינת ערלה בבחינת רחוק מאחד, כי עקר בחינת פלו אחד. דהיינו שיהיה אחר הבריאה כמו קדם הבריאה הוא רק בבחינת בן, בחינת אב וכן פחדא, אב וכן דיקא כנ"ל. וכן מרמז בדברי רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (סימן קיז) שהעבד בבחינת שקר שהוא זממת הנחש, עין שם:

## שיחות

פרפראות לחכמה – סימן קי"ז – ענין שקשה לישן במוצאי שבת וכו' אין אליהו בא אלא לרחק המקורבין בזרוע וכו' (עדיות פ"ח), היינו לרחק השקר ולקרב האמת וכו' שמעתי שפעם אחת ישבו מסיבה אחת של גדולי הצדיקים והיה ביניהם הרב הגאון הצדיק וכו' משיפוטיוקיע ז"ל, והקשה על מה שאמרו רז"ל (בבא מציעא כ"ג) יהא מונח עד שיבא אליהו, והפירוש הוא עד שיבא אליהו ויאמר למי המנה ולמי המאיתם, והלא אליהו איננו אלא עד אחד והתורה אמרה (דברים י"ט) על פי שנים עדים יקום דבר (וכבר הובאה קושיא זאת בספר הקנה דע"ט ע"ב ובדף פ' ע"ב עיין שם מה שתיירץ בזה על פי סוד ואולי גם הרב הגאון הנ"ל הקשה זאת בשם ספר הקנה) ושתקו כולם ולא ענו דבר, וגם רבינו ז"ל ישב אז ביניהם והי כמחריש, אך הכרת פניו ענתה בו שאין הקושיא מקובלת אצלו והפצירו בו עד בוש והשיב להם כלאחר יד הלא ארז"ל (עדיות ח) אין אליהו בא אלא לקרב המרוחקין וכו' היינו לרחק השקר ולקרב האמת, כי ארז"ל (שבת ק"ד) שקר מקרבין מיליה אמת מרחקין מיליה וכו' כמבואר בפנים, נמצא שכשיבוא אליהו ויקרב העולם אל מדת האמת או ממילא לא יצטרכו לעדותו כלל, רק השקרן בעצמו יודה על האמת ששלו המנה ושל חבירו המאיתם וענו כולם ואמרו יישר (ועיין זוהר ויקהל קצ"ז ע"א לענין יונה בן אמתי שפירש שם שאמתי היינו אליהו על שם (מלכים א י"ז) ודבר ה' בפין אמת) ועדיין הדברים צריכין בירור כי לא שמעתי מפי אנ"ש רק העולם מספרין כן בשם רבינו ז"ל:

שם אות ב: – לענין המבואר שם שעבד הוא מבחינת הנחש בחינת שקר עיין בבא מציעא דפ"ז לית המנותא בעבדי:

## קושיות

- א. קשה לישן במוצ"ש כי אז מתגלה אור אמת ודעת גדול שהוא הפך השינה שהיא בחי' מיתה וקללה ועבדות. וצ"ע הרי בשבת ובפרט בסוף השבת במנחה מתגלה אור הרבה יותר גדול רעוא דרעוין ואעפ"כ אמרו חז"ל שינה בשבת תענוג<sup>1</sup> (והב"ח כתב שע"כ מאחרים תפלת שחרית), אע"פ ששבת אחד מס' מעוה"ב עולם האמת, ושינה להפך אחד מס' ממיתה (ברכות נו:).
- ב. צ"ע אם במוצ"ש מתחיל להאיר האור של אליהו כיון שאז הוא יכול לבוא אע"פ שלא בא, א"כ גם כל השבוע עד ערב שבת מאיר האור שלו, ומדוע רק במוצ"ש קשה לישון?
- ג. מצינו חגי ישראל שבהם חוזר כל שנה האור שהאיר באותו זמן שחל בתחילה, אבל היכן מצינו שאור שמעולם לא התגלה עדין, מתגלית בחינה שלו בכל מוצ"ש, בגלל שעד עתה לא יכול היה להתגלות.
- ד. צ"ע בשלמא לרחק את המקורבין, פירוש לרחק את אותיות שקר שהן קרובות ואזי יהיה נעשה משקר אמת. אבל לקרב את המרוחקים, פירושו לקרב את האמת שאותיותיה מרוחקות וא"כ יהיה נעשה מאמת שקר.
- ה. צ"ע מזה המשמעות של ארור? נראה שפירושו מניעת שפע דקדושה, בפרשת ראה נאמרו י"ב ארורים על הר עיבל וכתוצאה מזה נעשה ההר יבש והרד"ק (בראשית ג' יד) על ארור אתה מכל הבהמה וכו' פירש שמארה לשון חסרון הפך הברכה.
- ו. צ"ע רבנו קושר את הנחש והעבד, כי שניהם ארורים, וצ"ע הרי הסיבה אינה אחת' כי הנחש הביא מיתה לעולם, אבל העבד פגום בניאוף כמבואר (בסנהדרין קח:) שחם שימש בתיבה<sup>2</sup>, ובצאתם מהתיבה י"א רבעו וי"א סרסו (מחלוקת רב ושמואל בסנהדרין ע. פרש"י בראשית ט' כב). ואם כל הארורים בחי' אחת האם גם י"ב ארורים שנאמרו בפרשת ראה על הר עיבל: אשר יעשה פסל ומסכה, ומקלה אביו ואמו, ומסיג גבול רעהו, ומשגה עור בדרך, ומטה משפט גר יתם ואלמנה, ושוכב עם אשת אביו, ועם בהמה, ועם אחותו, ועם חותנתו, ומכה רעהו בסתר, ולוקח שוחד, ואשר לא יקים את התורה. ובבראשית ג' יז ארורה האדמה. ובקין כתיב ארור אתה וכו'. האם גם הם בחי' נחש ועבד.
- ז. רבנו מדבר על שינה גשמית ומתבטלת ע"י בחי' רוחנית של התגלות האמת של אליהו ואפילו כשלא מתגלה בפועל אלא רק בכח, וצ"ע הרי שינה ברוחניות מבאר רבנו בתורה ס' שהיא בחי' קטנות מוחין, וא"כ כיון שמדובר בבחי' רוחנית בלבד של התגלות אליהו לכאורה יותר היה ראוי לומר שבמוצ"ש מאיר אור אמת של גדלות מוחין ודביקות בה' ית'.

## הקדמה

רבנו מבאר טעם שקשה לישן במוצאי שבת, כי אז מתחיל להאיר אור האמת של התגלות אליהו הנביא.

<sup>1</sup> כף החיים על או"ח סימן ד אות נח – השינה ביום השבת היא טובה לצדיקים כי אין דבר רע שולט ביום שבת ואין חשש שיפסיד איזה עיבור נשמת איזה צדיק על ידי השינה ואדרבא אפשר שירויח וימשיך עמו איזה עיבור נשמת צדיק ולכן נכון הדבר לישן ביום שבת אחר האכילה וכך היה נוהג מורי ז"ל לישן ביום שבת אחר האכילה שיעור ב' וג' שעות כי אדרבא הוא מכלל עונג שבת עכ"ל. וכן כתב בספר פרי עץ חיים פרק כ"א. וכן כתב בספר משנת חסידים פרק א' סוף אות י"ב במסכת שארית יום שבת. ועיין דברי שלום בשאלה הנזכרת:

<sup>2</sup> באר מים חיים – פרשת נח – פרק ט – חם אבי כנען היה שם, וממנו נצמח הרע. ואף בתיבה הוא היה הרע שבכולם ששימש בתיבה, ומשורש נחש יצא צפע (ישעיה י"ד, כ"ט) שהוליד את כנען אשר בידו מאזני מרמה רע על כל הרעים.

המשוואה כאן היא זה לעומת זה אליהו הנביא איש האמת שהכרכה קשורה בו, ולעומתו שני ארורים הנחש והעבד, הנחש בחי' שקר ומיתה, והעבד בחי' שינה שהיא אחד משישים ממיתה.

ומבאר שהתגלות האמת מסלקת את השינה, כי לעומת האמת יש שקר שהוא בחי' נחש, שע"י שקר הביא מיתה לעולם, והקשר לשינה הוא, ע"י שעבד הוא בחי' נחש, מצד ששניהם ארורים.

נמצא שהנחש והעבד מבחי' הקללה שנתקללו הם בחי' אחת (אע"פ שסיבת הקללה שונה), נמצא שיש גם קשר בין שקר של הנחש לשינה של העבד, על כן כשמאיר האמת של אליהו ומתבטל השקר של הנחש, מתבטל גם השינה של העבד.

ועוד טעם לביטול השינה ע"י האמת של אליהו, בלי להגיע לעבד, כי כיון שהנחש ע"י השקר הביא מיתה שהיא גם בחי' שינה, כי היא אחד משישים ממיתה. נמצא שע"י האור אמת של אליהו מתבטל גם השינה.

נמצא שהתגלות האמת של אליהו מבטל את השקר-מיתה-שינה, לכן קשה לשון. זה החשבון, אבל העיתוי דהיינו מדוע דווקא במוצאי שבת מבאר רבנו כי במוצ"ש מתחיל להאיר האור של אליהו הנביא, כיון שאמרו חז"ל שאינו בא לא בערבי שבתות ולא בשבתות, לומד רבינו שכיון שאינו יכול לבוא, אז גם האור שלא לא נמצא, ומיד כשאלהו יכול לבוא כבר מאיר האור אמת שלו בעולם. וכבר פועל בחי' של הסתלקות השקר מיתה שינה כנ"ל.

עד כאן ההקדמה



## תורה קיז וי

**הענין שקשה לישן במוצאי שבת. כי במוצאי שבת מתחיל התגלות אליהו כמ"ש חז"ל (בעירובין מ"ג ע"ב) שאין אליהו בא בשבת ולא בע"ש-בערב שבת. ובמ"ש-במוצאי שבת יוכל לבוא, וע"כ מאז מתחיל התגלות אליהו התגלות האמת הרוחה את השקר שהיא המיתה שהשינה אחד משישים לה (כפי שיחבאר לקמן).**

**ואמרז"ל (עדיות פרק ח) ו' אמר רבי יהושע הלכה למשה מסיני אין אליהו בא אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע.** פשט המשנה לדעת רבי יהושע שאליהו לא יפרסם את הפסולים שנתערבו בישראל שלא בזרוע, כי הדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה, דהיינו פסולים שלא נודע פסולן ונתערבו בישראל נידונים כבשרים, ורק פסולים מפורסמים שמלכות הרשעה אסרה לרחקם, אליהו ירחק אותן ולהפך כשרים שהמלכות ריחקה אליהו יקרב. ורבי יהודה אמר שלא ירחיק אף אחד אלא רק יקרב את המרוחקים בזרוע. אבל חכמים אומרים שאליהו רק יעשה שלום בין ישראל. עד כאן פשוטה של משנה.

<sup>7</sup> לא ידוע שתי והיכן נאמרה תורה זו

<sup>8</sup> עירובין דף מג. - תא שמע הריני נזיר ביום שכן דוד בא מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים (דף מג: ואסור לשתות יין כל ימות החול, אי אמרת בשלמא יש תחומין היינו דבשבתות ובימים טובים מותר, אלא אי אמרת אין תחומין בשבתות ובימים טובים אמאי מותר? שאני התם דאמר קרא, הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' והא לא אתא אליהו מאתמול, אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול? אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא, הכא נמי לימא לבית דין הגדול אתא, כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח. קא סלקא דעתך מדאליהו לא אתא, משיח נמי לא אתי, במעלי שבתא לישתרי? אליהו לא אתי משיח אתי, דכיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל. בחד בשבא לישתרי? לפשוט מינה דאין תחומין דאי יש תחומין בחד בשבא לישתרי דלא אתא אליהו בשבת? האי תנא ספוקי מספקא ליה אי יש תחומין או אין תחומין, ולחומרא דקאי אימת דקא נדר אילימא דקאי בחול כיון דחל עליה נזירות היכי אתיא שבתא ומפקעא ליה אלא דקאי בשבתא וקא נדר וביום טוב וקא נדר וההוא יומא דשרי ליה מיכן ואילך אסיר ליה:

<sup>1</sup> מסכת עדיות פרק ח משנה (ז) אמר רבי יהושע, מקבל אני מרבין יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו, הלכה למשה מסיני שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב, אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע. משפחת בית צריפה היתה בעבר הידון ורחקה בן ציון בזרוע, ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע, כגון אלו, אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב. רבי יהודה אומר, לקרב, אבל לא לרחק. רבי שמעון אומר, להשוות המחלקת. וחכמים אומרים, לא לרחק ולא לקרב, אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר (מלאכי ג) הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

**פירוש רבי עובדיה ברטנורא - (ז) הלמ"מ - שהראה לו הקדוש ברוך הוא למשה בסני דור דור ודורשיו והראהו שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב. לברר ספק משפחות המטומעות. מי נטמע. ומי לא נטמע. אלא יניחם והם כשרים לעתיד לבא דהלכה היא משפחה שנטמעה נטמעה: אלא לרחק המקורבין בזרוע - שהכל מחזיקים אותן בפסולים. אלא שנתקרבו בזרוע אבל משפחה שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה יניחנה בכשרותה:**

ולפי רבנו היינו שאליהו יבוא לרחק השקר ולקרב האמת כפי שיבאר לקמן שהאמת מכונה מרוחקים כי אותיותיה רחוקות זו מזו, והשקר מכונה מקורבים כי אותיותיה קרובות. ולפי רבנו לכאורה היה לו לתנא לומר להפך: לקרב את המרוחקים תחילה, כי תחילה יאיר אמת ועייז יבטל השקר, וצ"ע, ואולי כי זו אסמכתא בלבד. ומשמע שע"י התגלות אליהו שהוא איש אמת, תאיר מדת האמת בעולם אצל כולם ויתבטל השקר מהעולם, וממילא יתבטלו המחלוקות, כדברי חכמים שם במשנה, נמצא אע"פ שנקט רבנו את לשון רבי יהושע אבל פירש גם כחכמים שההלכה כדבריהם כמבואר ברמב"ם<sup>1</sup>. וצ"ע שלא מבואר לשון "בזרוע" לפי רבנו. ואולי רומז לביטול המחלוקת, שהיא השקר המתלבש במצוות להתיר שימוש בזרוע ידי עשו. וזהו אין אליהו בא אלא לרחק את השקר מהזרוע, דהיינו מהמחלוקת, ולקרב את האמת לזרוע דהיינו למחלוקת, וממילא יתבטלו המחלוקות.

וכל זה יתקיים לעתיד לבוא כשיתגלה להדיא בכל העולם שה' אלקינו ה' אחד, אין עוד מלבדו, כשארז"ל בזהר (תשא דף קפח)/[טו] דשאל האי הגמון שהוא שר חשוב מאומות העולם, שהיה מינא כופר

<sup>1</sup> רמב"ם יד החזקה הלכות מלכים פרק יב אות (ב) אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד, יראה מפשוטן של דברי הנביאים שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישראל ולהכין לבם שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה וגו' ואינו בא לא לטמא הטהור ולא לטהר הטמא ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להכשיר מי שהחזקו פסולין אלא לשום שלום בעולם שנאמר והשיב לב אבות על בנים. ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו. וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים שתומין הן אצל הנביאים, גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו. ועל כל פנים אין סדור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת, ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בענינים אלו, וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה, וכן לא יחשב הקצין, אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים, אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר כמו שבארנו:

<sup>2</sup> זוהר כי תשא דף קפח. – פתח אידך ואמר, (משלי יב יט) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר, תא חזי, אלו כל בני עלמא הוו פלחין לשקרא, הוה הכי, אבל האי נהורא וזהרא דנהיר, ודאי קשוט איהו, כוכבי רומא דרקיעא קשוט אינון, אי בטפשו וחסרונא דדעתא דלהון, אינון אמרי וקראן ליהו אלהא, לא בעי קודשא בריך הוא לשיצאה עובדיו מעלמא, אבל לזמנא דאתי לא ישתצון כוכביא ונהורין דעלמא, אבל מאן ישתצי, אינון דפלוו לון, וקרא דא הכי הוא, שפת אמת תכון לעד, אלין ישראל, דאינון שפת אמת, (דברים ו ד) יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד, וכלא איהו אמת, ורוא דאמת, ומסיימי יהו"ה אלהים אמת, ודא איהו שפת אמת תכון לעד. ועד ארגיעה, ועד רגע מבעי ליה, מאי ארגיעה, אלא עד כמה היא קיומא דלהון בעלמא, עד זמנא דייתי ויהא לי נייחא, מפולחנא קשיא דעלוי, ובזמנא דארגיעה, ישתצי לשון שקר, אינון דקראן אלהא, למאן דלאו הוא אלהא, אבל ישראל דאינון שפת אמת, כתיב בהו (ישעיה מג כא) עם זו יצאתי לתהלי יספרו. אמר רבי חייא אדפרינא נזכרתי כי תדא זמנא דהוינא אויל בהדי רבי אלעזר פעם אחת שהייתי הולך עם רבי אלעזר בדרך, פגע ביה הגמוןא פגע בו הגמון אחד שהוא שר גדול מאומות העולם, אמר ליה לרבי אלעזר שאל ממנו אנת ידעת מאורייתא דיהודאי אתה יודע מתורתם של היהודים, אמר ליה להגמון דענא אני יודע, אמר ליה ההגמון לית אתון אמרין דמהימנותא דלכון קשוט ואורייתכון קשוט וכי אין אתם אומרים שאמונתכם אמת ותורתכם אמת, ואנן דמהימנותא דילין שקר ואורייתא דילין שקר ועלינו אתם אומרים שהאמונה שלנו שקר והתורה שלנו שקר, והא כתיב והרי כתוב שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר ותתבונן ותראה כי אנן מיימין דעלמא קיימין במלכותא אנו מימות עולם עומדים ונמצאים במלכות, וקלא אעדי מין לעלמין דרא בתר דרא ולא סרה מאתנו המלכות דור אחר דור, הרי עלינו נאמר תפון לעד ודאי כי מלכותינו מכוננת לעד, ואתון ועיר הוה לכו מלכותא ואתם זמן מועט היתה לכם המלכות כשהיה בית המקדש קיים, ומייד אעדי מנכון ומייד סרה ונתבטלה מכם, וקרא אתקיים בכו ופסוק זה נתקיים בכך דכתיב ועד ארגיעה לשון שקר כי לא היה קיום למלכותכם.

אמר ליה רבי אלעזר לאותו ההגמון תמינא בך דאנת חכים באורייתא אני רואה בך שאתה חכם בתורה, תפח רוחיה (דף קפח ע"ב) דהוא גברא תצא רוחו של איש שהוא שאומר דברים כאלו, שאינו מבין לשון הכתוב, כי אלו אמר קרא שפת אמת תכון לעד בלשון עבר, הוה כדקאמרית היה כמו שאמרת, אבל לא כתיב אלא תפון בלשון עתיד, והיינו זמנין שפת אמת תפון לעד, ובההוא זמנא דלאו הכי השתא מה שאינו כך עתה, דהשתא שפת שקר קיימא כי עתה שפת שקר עומדת ושולטת, ושפת אמת שכיבא לעפרא ושפת אמת שוכבת לעפר, ובההוא זמנא דאמת יקום על קיימיה ובזמן ההוא כשהאמת יעמוד על מעמדו, ומגו ארץ תצמח ותצמח ותעלה מן העפר, כמ"ש אמת מארץ תצמח, פדין אז יתקיים מש"כ שפת אמת תפון לעד וגו' כי האמת תתכונן ותעמוד לעולם. אמר ליה ההוא הגמון לרבי אלעזר זכאה אנת וזכאה עמא דאורייתא דקשוט יתין אשריך ואשרי העם שירשו תורת אמת. אמר רבי חייא בתר יומין שמענא דאתגיייר אחר ימים שמעתי שאותו ההגמון נתגייר, כי דברי רבי אלעזר הכניסו בו רוח קדושה עד שפעלו עליו שיתגייר.

<sup>2</sup> ובתיקון סג דף צה. ועיין לעיל תורה מה ותורה נא ותורה טו אות ג' [דף פג. סו ב]

<sup>3</sup> תורה מה – ויהיה שפה אחת לעבדו שכם אחר. ואז יתגבר אמת, כמו שכתוב (משלי י"ב): "שפת אמת תפון לעד". הינו, אפלו עכו"ם יחורו לעבדו שכם אחר:

תורה נא – והתהווה השקר, שהוא הרע, שהוא הטמאה, הוא מחמת הרחוק מאחד. פי הרע הוא נגדייות, למשל, כל מה שהוא נגד רצונו של אדם הוא רע. ובאחד אין שיק נגדייות, אלא פלו טוב. וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (פסחים ג): 'ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו', שיהיה פלו הטוב והמיטיב, פי באחד אין שיק רע. ועל פן לעתיד לבוא יקום: "שפת אמת תפון לעד" (משלי י"ב), פי יהיה אז פלו אחד, פלו טוב:

תורה טו אות ג' – וכשיש אמת אזי הוא מפלת הרשעים, פי עקר מפלת הרשעים לעולם הבא, הוא על ידי האמת שיתגלה אז. כמו שכתוב (משלי י"ב): "שפת אמת תפון לעד", כוננת לעד לא בתיב אלא תפון. פי לעתיד לבוא יתגלה האמת, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (זהר תשא קפ"ח) ובתקון ס"ג. ועל ידי האמת שיתגלה לעתיד, על ידי זה יהיה מפלת הרשעים. בבחינת (דברים ז): "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו", פניו זה בחינת אמת פנ"ל. שעל ידי זה, משלם לשונאיו ומאבידן מן העולם. כמובא בזהר הקדוש (ג). וכן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה, בגמרא (ערויבין כ"ב): שפכיכול הם כמשא על פניו, כי הפנים שהוא בחינת האמת של השם יתברך, אינו

גדול, **כתיב** בספר משלי [יא']/יב) **שפת אמת תכון** לעד עד ארגיע לשון שקר **וכו'**, וזה לא התקיים בכם אלא בנו, שהרי המלכות שלנו אע"פ שאתם קוראים לה שקר, היא מכוונת לעד ולא סרה מאתנו דור אחר דור, ושלכם שאתם קוראים לה אמת, התקיימה רק זמן קצר כשבית המקדש היה קיים ונלקחה מכם, ואדרבה בכם התקיים הפסוק עד ארגיע לשון שקר, **והשיב לו ר"א**–רבי אלעזר להגמון **כוונת** לשון עבר, **לא כתיב, אלא תכון** לעתיד לבוא.

---

יכול לטבל את הרשעים. וכשנתגלה בחינת הפנים, דהינו האמת, אזי הוא מפלת הרשעים כנ"ל. ועל ידי זה יהיה מפלתם לעתיד, כי אז יתגלה האמת כנ"ל:

<sup>א</sup> משלי יב יט

<sup>ב</sup> משלי פרק יב (יט) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר:

רש"י (יט) שפת אמת תכון לעד – תתבסס ותקיים. ועד ארגיעה – למעט רגע הוא כלה והולך שהשקר אין לו רגלים:



**כי עכשיו** אנו בעולם השקר, ואילו **האמת עתיד להתקיים, דהיינו כשיבא אליהו ומשיח**, בהתגלות אליהו איש האמת תתגלה האמת בעולם, ואזי ממילא יתברר טוב מרע ואמת מהשקר, ויתקיים בנו שפת אמת תכון לעד, ותכונן מלכותו של מלך משיח, ואזי ה' ימלוך לעולם ועד. **ע"ש** – עיין שם בזהרה.

**וכאשר יבא אליהו** אז יתקיים נבואת ירמיהו: הנה ימים באים נאם ה' והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ, **ובימיו יושע יהודה וישראל** [א/ב] דהיינו ישובו יהודה וגם עשרת שבטי ישראל לארץ, ויתבטל שיעבוד גלויות, שהוא השיעבוד תחת השקר, **אזי יקויים<sup>1</sup> שפת אמת תכון** [ג/ד] ויתבטל השקר מהעולם לנצח. כי בהתגלות אליהו הנקרא איש האמת, (כמ"ש בזמירות של מוצ"ש ופרח לו איש האמת, ובוזרה (ויקהל קצו). "שלח אורך ואמיתך" זה אליהו, וכן יונה בן אמיתי נקרא כך כי אליהו החיה אותו). תתגלה האמת מציאות והשגחת ה' ית' בעולם, וממילא יהיה נעשה ברור בעולם, ברור הטוב מהרע, וממילא הפסול יתרחק מעצמו והקשר המרוחק יתקרב.

וזהו פירוש המשנה הנ"ל לפי רבנו **וירחק את המקורבין בזרוע עד עכשיו שהוא בשקר, ויקרב המרוחקין בזרוע שהם בחי' אמת**. וזה לרחק המקורבין ולקרב המרוחקין, היינו לרחק השקר ולקרב האמת, **כי ארו"ל (שבת קד) שקר מקרבין מיליה** אותיות שקר הן סמוכות זו לזו באותיות הא' ב', **ואמת מרחקין מיליה** אות א' הראשונה באותיות הא' ב'. ואות מ' באמצע ות' בסוף, **והבן** כיצד זה רמוז במשנה שמרוחקים הוא כינוי לאמת ומקורבים הוא כינוי לשקר. וזהו "אין אליהו בא אלא לרחק את המקורבין בזרוע", דהיינו לרחק את השקר שאותיותיו קרובות זו לזו לכן מכונה מקורבים. "ולקרב את המרוחקים בזרוע" דהיינו לקרב את האמת שאותיותיה מרוחקות זו מזו לכן היא מכונה מרוחקים. [ח/ט].

**והנה אליהו יבא לרחק את השקר שהוא מבחי' הנחש הנקרא ארור** כמו שכתוב [י/יא] ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה, **והנחש הביאה מיתה לעולם**, ע"י השקר שאמר לחוה לא מות תמותן, ואמר לה מהעץ אכל וברא את העולם, תאכלו והייתם כאלקים יוצרי עולמות.<sup>2</sup>

\* ירמיהו כג' ו'

<sup>3</sup> **ירמיה פרק כג (ה) הנה ימים באים נאם ידוד והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ:** (ו) **בימיו תושע יהודה וישראל ישכן לבטח וזה שמו אשר יקראו ידוד צדקנו:**

**מלבי"ם** (ו) בימיו – (ונגד העם) אומר, שבימי המשיח תושע יהודה – כי בימי בית שני לא נושעו כי היו תחת מלכי פרס יון ורומי. וישראל – שהם עשרת השבטים ישכן לבטח – כי בימי בית שני לא שבו העשרת השבטים, ושמו אשר יקראו לישראל – יקרא אז בשם ה' צדקנו – שצדקנו הוא ה' כמו אלהי צדקי, שצדקי יהיה מדה, וכמו שהוא קיים כן יהיה ישראל צדיק ונושע בה, ונבואה זאת נכפלה לקמן (ל"ג ט"ו) ושם יש שנים, אצמיח לדוד צמח צדקה, ולא נזכר ומלך והשכיל, ושם כתוב בימים ההם תושע יהודה וירושלים תשכן לבטח וזה אשר יקרא לה ה' צדקנו, כי יש שני אופנים אל הגאולה זכו אחישנה לא זכו בעתה, ואמרו עוד זכו וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה, לא זכו עני ורוכב על החמור, ופה מדבר על הצד שיזכו ועז"א והקימותי לדוד צמח צדיק – שיהיה צדיק מצד הזכות, ושם מדבר על הצד שלא יזכו לכן אמר שם בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לדוד צמח צדקה, שהצדקה העליונה לא תשקיף על מעשה הצדק והזכות רק תעשה מצד החסד ומצד אתערותא דלעילא כמ"ש בפ"י ישעיה (ס"ג נ"ט) ולכן לא אמר והקימותי לדוד רק אצמיח לדוד, כי יהיה צמח חדש, משא"כ בצד הזכות אמר והקמותי, כי כבר יהיה הצמח מעצמו בזכות מעשיו רק ה' יקימהו ממפלתו, והוסיף שם בימים ההם ובעת ההיא כי אם לא יזכו צריך להמתין על העת המיועדת, משא"כ בכאן לא אמר בעת ההיא כי זכו אחישנה, ולכן לא אמר שם ומלך מלך והשכיל, כי אם לא יזכו לא ימלוך תיכף כי יהיה עני ורוכב על החמור, ולכן לא אמר שם וישראל ישכן לבטח, כי אם לא יזכו לא יתקבצו השבטים תיכף רק שבת יהודה לבדו וירושלים יושעו, והקיבוץ יתאחר עד תבנה ירושלים תחלה, ולא אמר שם וזה שמה, כי לא יהיה לה שם זה מכבר כי לא זכו, רק כן יקרא לירושלים מעתה, (שמש"ש אשר יקרא לה ר"ל לירושלים) אבל פה שמדבר מצד הזכות אמר וזה שמו כי כבר יקנה שם זה מכבר ע"פ זכות:

<sup>2</sup> מתוצר - יקוים

<sup>1</sup> משלי יב יט

<sup>3</sup> **משלי פרק יב (יט) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר:**

**רש"י** (יט) שפת אמת תכון לעד – תתבסס ותקיים. ועד ארגיעה – למעט רגע הוא כלה והולך שהשקר אין לו רגלים:

<sup>1</sup> **בחי' אמת** – אבל לעיל גבי שקר אמר "שהוא בשקר", ולא אמר שהוא בחי' שקר

<sup>1</sup> **שבת דף קד.** – ש"ן – שקר, ת"ו – אמת. מאי טעמא שקר מקרבן מיליה, אמת מרחקא מיליה? שיקרא – שכחה, קושטא – לא שכחה, ומאי טעמא שיקרא אחדא כרעיה קאי, ואמת מלבן לבוניה? – קושטא – קאי, שיקרא – לא קאי.

**רש"י** – מקרבן מיליה – אותיות קרובות, שלשתן קרובות כסדרן של אלפא ביתא. אמת מרחקן מיליה – זו בתחילת אל"ף בית, וזו באמצע, וזו בסוף. אחד כרעא – כל אות ואות שבו עומדת על רגל אחת. אמת מלבן לבוני – מושכבין תחתיה אותיותיה כמין לבינה, דאל"ף הרי יש לה שתי רגלים ומושבה טוב, ורגל השני רחב.

<sup>1</sup> עיין פל"ח

<sup>2</sup> **עיין לעיל** בשיחות מה שכתב הפרפראות לחכמה מה שמספרים אנ"ש בשם רבנו שאמר – שכשיבוא אליהו ויקרב העולם אל מדת האמת אז ממילא לא יצטרכו לעדותו כלל, רק השקרן בעצמו יודה על האמת ששלו המנה ושל חבירו המאמים.

\* בראשית ג' יד

<sup>3</sup> **בראשית פרק ג' (יד) ויאמר ידוד אלהים אל הנחש פי עשית זאת ארור אתה מפל הבהמה ומפל חית השדה על חנךך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך:**

**והשינה הוא אחד משישים במיתה {ברכות נו:}.** נמצא ע"י שאליהו נדחה את השקר והמיתה, ממילא כ"ש שגם נדחה השינה שהיא אחד משישים מהמיתה.  
**וכיון שבמ"ש-שבמוצאי שבת מתחיל התגלות אליהו, מתחיל התגלות האמת ונדחה השקר שהיא/י<sup>טז</sup> הנחש שהוא בחי' מיתה, ושינה שהיא אחד חלקי ט' ממיתה, לכן קשה לישן.**  
**ועוד כי הארור הוא מגושם, על כן אמרו רז"ל (קידושין מט:)/י<sup>טז</sup> עשרה קבין שינה ירדו לעולם, תשעה/י<sup>טז</sup> נטלו עבדים שהם מגושמים בחי' שינה שהיא הסתלקות הנשמה ונשאר גוף מגושם בחי' עבד (מהר"ל שם). ועבד הוא בחי' [י"ז]/י<sup>יח</sup> כנען עבד עבדים/י<sup>טז</sup>, והוא בחי' ארור כמו שכתוב ארור כנען עבד עבדים [י"ז] דהיינו כיון שנתקלל בארור נעשה הוא וכל זרעו עבדים דהיינו המגושמים ביותר מכל בני האדם/י<sup>כ"א</sup>,**

**רד"ק - ארור אתה, שיחסרו רגליו שהיו לו מתחילה, וכל לשון מארה הוא ענין חסרון והברכה בהפך היא תוספת טובה.**

<sup>כ"ב</sup> **בראשית פרק ג (ד) ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתן: (ה) פי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע:**

**רש"י (ד) לא מות תמותן - דחפה עד שנגעה בו אמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה (ב"ר): (ה) כי יודע - כל אומן שונא את בני אומנתו, מן העץ אבל וברא את העולם (ב"ר): והייתם כאלהים - יוצרי עולמות:**

<sup>כ"ג</sup> **ברכות דף נו - חמשה אחד משישים, אלו הן: אש, דבש, ושבט, ושינה, וחלום. אש - אחד משישים לגיהנם, דבש - אחד משישים למן, שבת - אחד משישים לעולם הבא, שינה - אחד משישים למיתה, חלום - אחד משישים לנבואה.**

<sup>כ"ד</sup> **השקר שהיא הנחש - וכן לעיל והנחש הביאה מיתה לעולם - נקט לשון נקבה כי נחש היא נוקבא דסמא"ל כמבואר בתיקון כא דף מט. - והנה לאחר שפירש לעיל את ענין מוח לב וריאה צחינתם בקדושה, מבאר עוד את הכבד והמרה והטחול, צחינתם שצטרף אחרת, זה שאמר **כבד וטחול, דא סמא"ל ונחש** הכבד רומזת על ה"מ, והטחול רומזת על הנחש שהיא אשת ה"מ, ונקראת נחש המורה על זכר, לפי שהיא מתגברת על צלעה ונותנת לו רק השקיים, ולכן נקראת גם יותרת הכבד כלקמן, ומפרש **כבד אשא סומקא** כבד הוא אש אלומה, דהיינו שהוא צחינת לין קשה, **מרה אשא ירוקא** מרה רומזת על הבינה דקליפה (או על אשה דקליפה) והיא אש ירוקה, כבוד קו ירוק המקיף את כל העולם, כעין קיש צחינה דקדושה, **טחול אשא אופקא** טחול רומזת על הטובא דז"א דקליפה, שהיא אש שחורה, כי הטחול שואב כל עכירות הגוף, לכן למו שחור, והוא קשה מדם ארום, כעין שאמרו חז"ל (מ"ג נה ד"ו ע"פ סו"ט) שחור ארום הוא אלא שלקח מרוב עכירות, **יותרת פליא דכלהו** יותרת הכבד שהיא הטובא דקליפה טוללת את טולם, ור"ל כשנכללו בעשר ספירות שבה עשרה אורות דמלכות דקדושה, שעל ידם היא נעשית פלגוף שלם, לזו היא נקראת יותרת הכבד (כמבואר בע"ה ש"ח פ"ג).**

ומפרש עוד **כבד וטחול** שהם **סמא"ל ונחש** שהם הזו"ן דקליפה, הנה **כבד, אל אחר** הכבד שהוא ה"מ נקרא גם אל אחר, **מרה סם מות** דיליה מרה התלויה בכבד היא סם המות שלו, דהיינו צחינת בינה דקליפה, שהיא נותנת החיות לזו"ן דקליפה, ונקראת סם המות כי הקליפות הם כבוד המות, ומפרש עוד **טחול נחש נוקבא דיליה** טחול רומז על הטובא של ה"מ הנקרא נחש כנ"ל, **חלב טמא** והוא כנגד חלב טמא קיש מן המתנים ולמטה, ו**מרה איהו חרפא דמלאך המות** ומרה שהיא הבינה דקליפה, היא החרב של המלאך המות, כי היא שורט הקליפות שמהם צלח המיתה, **כמה דאת אמר** כמו שנאמר **ואחריתה מרה כלענה** כי יש בחרבו של מלאך המות טפות מרוחות, **חדה פחרב פיזת** כנגד חרבו של המלאך המות. **ובאורייתא דאיהי סם חיים** וצנפימיות התורה שצחינה שהיא סם חיים, ור"ל ככה הבינה המתלבשת בז"א כבוד מוחין שהם החיים שלו, **איהו טמא אתעברא מן עלמא** (ה"ג ד"ה) ר"ל הסם המות שהיא הבינה דקליפה עוברת ומתבטלת מן העולם. (ו"מ ומפרשים)

**וכבד דהוא אל אחר** וכבד שהוא רומז על ה"מ שהוא אל אחר והוא ז"א דקליפה, **בתרועה דאיהו רחא מתעברא מן עלמא** ככה התרועה שהוא סוד הכוח והוא ז"א דקדושה, עובר ומתבטל מן העולם, **טחול דהוא נחש** טחול שהוא רומז על הנחש שהיא הטובא דקליפה, **בשפריים דאיהו נפש מתעברא מן עלמא** ככה השפריים שהוא סוד הנפש, והיא הטובא דקדושה, עוברת ומתבטלת מן העולם, **מרה דהוא סם המות** מרה שהיא רומזת על סם המות שהיא הבינה דקליפה, **בתקיעה מתעברא מן עלמא** ככה התקיעה שהיא סוד הגשמה, והיא הבינה דקדושה, עוברת ומתבטלת מן העולם. (ו"מ ומפרשים)

<sup>טו</sup> **קדושין דף מט: - עשרה קבים שינה ירדו לעולם תשעה נטלו עבדים ואחד נטלו כל העולם כולו:**

**מהר"ל חרושי אגדות - י' קבין שינה ירדו לעול'. השינה שייכת לעבדים כאשר ישן בטל ממנו הנפש ונעשה כולה חמרי, שהרי בשעת שינה אין לפניך רק הגוף, וכן אמרו ז"ל בשעה שברא הקב"ה את האדם בקשו מלאכי השרת להשתחות לו מה עשה הקב"ה הפיל עליו תרדימה וידעו כי הוא אדם בעל אדמה גשמית, ודבר זה בארנו במקום אחר, והעבדים שהם חמריים כי זהו ענין העבד ולכך אמר שהשינה הוא בעבדים. וכן העצלות אמרו סתם עבדים עצלניים הם, וכל זה ענין אחד כי העבדים כל ענין שלהם שהם חמריים ולכך הם משועבדים כי החומר משועבד מתפעל, ולכך העצלנות והשינה נמצא בהם. ואמרו ט' נטלו כל העולם ואחד עבדים, ודבר זה שנוי ממה שהוא בכלם, והטעם הוא, כי כל אשר נזכרו כאן הם אומות או מקומות, אבל העבד מפני שהעבדים אינם אומה לא שייך בזה מנין תשעה, רק שייך בזה לומר ואחד נטלו עבדים כי העבדים הם פרטיים ואין הכלל אחד, ומאחר שהם פרטיים לא אמר רק שנטלו אחד כמו שאמרנו כי האחד הוא פרטי:**

**גהות וחידושים שם בשם היעב"ץ - עשרה קבים שינה כו' ט' נטלו עבדים. כי מתוקה שנת העובד. ולא קחשיב אלא מה שהורישן הטבע לכל אחד מהמדיניות והמשפחות, וחלק לכל אומה מנתה, והיינו דקאמר ירדו לעולם, אבל במדות הגרועות הנקנות בבחירה והרגל לא קמיירי, דהא עבדים ושפחות שטופי זמה וגול נינהו, כדתנן באבות מרבה עבדים וכו', וששה דברים צוה כנען את בניו ועי' פסחים קיג:**

<sup>טז</sup> **ט' נטלו עבדים - דהיינו בני חם דהיינו שלישי עולם, נמצא תשע עשרות שינה נטלו שלישי עולם בני חם, ולבני יפת ובני שם כל אחד נטל אחד חלקי עשרים.**

<sup>י"ז</sup> \* בראשית ט' כה

<sup>י"ח</sup> **בראשית פרק ט (כב) וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ: (כג) וינקש חם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו: (כד) וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן: (כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו: (כו) ויאמר ברוך ידוד אלהי שם ויהי כנען עבד למו: (כז) יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו:**

ועל כן הם מרוחקים ביותר מהקב"ה, ונוטים ביותר לפגם הברית וזימה/כ"ג, **בחי' הנחש** שגם הוא ע"י שנתקלל בארור נעשה מגושם/כ"ג, על כן נקצצו רגליו/כ"ד ונעשה שורץ על הארץ, ועפר לחמו לעולם גם לעתיד לבוא/כ"ז.

**וכיון שבמ"ש-במוצאי שבת הוא בחי' התגלות אליהו, ונרחה בחי' הנחש שהוא בחי' כנען עבד עבדים, נרחה כ"ששינה השינה שירדה לעבדים.** ומאיר האמת ומוחין דגדלות הפך השינה.

**וע"כ אליהו בגימ' בן היפך בחי' עבד** ועל כן התגלות אליהו שהיא התגלות הדעת, היא הפך העבד שהוא בחי' שינה דהיינו סילוק הדעת:

**ועוד** טעם שקשה לישון במוצאי שבת **כי אמרו חז"ל אם אין דעת הבדלה מנין (ירו' ברכות פ"ה [כ"ז])** על כן קבעו לומר הבדלה בברכת חונן הדעת, כי כדי להבדיל בין קודש לחול ובין טוב לרע צריך דעת, והדעת היא בחי' האמת בחי' התגלות אליהו/כ"ט. **נמצא שבמוצאי שבת שיש הבדלה הוא בבחי' דעת כנ"ל כי אם אין דעת וכו'.** כי להבדיל בין קדש לחול ובין טוב לרע צריך דעת שמתחזק במוצאי שבת, ועי"ז כל ישראל עושים הבדלה במוצאי שבת. **וע"כ קשה לישון, כי השינה הוא הסתלקות הדעת** והתגלות הדעת מסלק את השינה :

**רש"י** (כה) ארור כנען – אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני ארור בנך רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה חם שטרסו אמר להם לאחיו אדם הראשון שני בנים היו לו והרג זה את זה בשביל ירושת העולם ואבינו יש לו ג' בנים ועודנו מבקש בן רביעי:

**שפתי חכמים על רש"י** – ופירושו התוס' (סנהדרין ע. ד"ה קללו) מה שלא קלל לחם בעצמו, לפי שכתוב (לעיל פסוק א) ויברך אלהים את נח ואת בניו ואין קללה במקום ברכה. (מהרש"ל):

**עבד עבדים** – כתוב עבד עבדים יהיה לאחיו וצ"ע משמע לאחים של כנען ולא לחם ויפת ועיין רד"ק **ובכור שור** שם שגם אחי כנען יהיו עבדים והוא יהיה נחות מהם ויהיה עבד לעבדים דהיינו לאחיו, וכ"ש לחם ויפת. **ועין דעת זקנים** – עבד עבדים – שאינו יוצא לחירות לעולם. **ורלב"ג פירש** – עבד עבדים. רוצה לומר עבדות חזק ונפלא כמו העניין בקדש הקדשים שהרצון בו שהיו במדרגה גבוהה מהקדושה: **והספורנו פירש** – עבד עבדים יהיה לאחיו. כי היותו עבד לאחיו היה ראוי לו בטבע כיון שהיה קטן במעלה ובזוי מכלם כאמרו ועבד אויל לחכם לב. לכן בחטאו הוסיף שיהי' עבד עבדים:

שם \* 2

**כא עבדים הם בני אדם** מגושמים מאד, קרוב מאד לבעל חיים שכל מעיינם הדאגה לקיומם, ועל כן הם גולנים, ושקרנים, והם רודפי שינה ועצלנים, ואין להם חכמה וכשרון לכונן מדינה, שתדאג לכלל ולצרכי הכלל. על כן הם עבדים ומשרתים בני אדם שיש להם את הכשרון הזה, ושדאגו גם להם.

**וראה פסחים קיג** – חמשה דברים צוה כנען את בניו: אהבו זה את זה, ואהבו את הגול, ואהבו את הזומה, ושנאו את אדוניכם, ואל תדברו אמת.

**כב כמבואר בפסחים קיג**: שכנען צוה את בניו לאהוב את הזימה. והלל אמר **באבות ב' ז' מרבה שפחות מרבה זימה**. ואע"פ שבקדושין מט: הנ"ל מבואר שעבדים נטלו את השינה ואילו את הזנות נטלו הערבים, ראה לעיל מה שכתב היעב"ץ שם, שאת השינה קבלו מהשמים ואת הזימה לקחו מעצמם. וצ"ל כנ"ל שכיון שנעשו מגושמים גם גברה בהם הנטיה לזנות שהיא עיקר הסטייה מהקב"ה.

**כג ומרוחק ביותר מהקב"ה** על כן עפר לחמו כמבואר **בחדושי הרי"מ** שמצוי לו בכל מקום כדי שלא תהיה לו סיבה לבקש מזונו מהקב"ה. **וראה פרדס יוסף בראשית ג יד** – וראיתי בשם החידושי הרי"מ ז"ל, דהקללה היה דלא יהיה להנחש שום חיבור עם הקדושה, כמו שנאמר (ותהילים ק"ד, כ"א) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם, והקב"ה אמר להנחש הא לך מאכלך והלוך מאתי, ואין לך עמי שום התחנתות וקישור:

**ועל כן הוא גם נוטה לזימה, ראה בכורות ח**. שהנחש שלא ככל שאר בעלי החיים משמש גם להנאתו ולא רק לצורך הולדה. **ובשבת קי**. מבואר שכרוך אחר הנשים לזנות, כמבואר שם ד"ה האי איתתא דחזיא חזייתא וד"ה האי איתתא דעיל בה חזייתא.

**כד בראשית פרק ג' (יד) ויאמר ידוד אלהים אל הנחש פי עשית זאת ארור אתה מפל הבהמה ומפל חית השדה על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך**: פרש"י – על גחונך תלך – רגלים היו לו ונקצצו:

**כה כמבואר ברבנו בחיי** – בראשית ג יד – כל ימי חייך. יגיד שהעונש הזה לא יזוז ממנו לעולם ואפילו בזמן המשיח אשר תסתלק האיבה שבין האשה ובין הנחש, כענין שכתוב (ישעיה יא, ח) ושעשע יונק על חור פתן, העונש הזה במאכל העפר לא יזוז ממנו עולמית, הוא שכתוב (שם סה, כה) זאב וטלה ירעו כאחד ואריה בבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו, ועל כן אמר כל ימי חייך לרמוז על ימות המשיח, ובענין שדרשוהו ז"ל ביציאת מצרים (ברכות יב ע"ב) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך (דברים טז, ג), ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח, וכן אנו יכולין להביא בכאן:

<sup>19</sup> בדפוס ותולד ומתולד - השינה

<sup>20</sup> בסוף הלכה ב'

**כח ירושלמי ברכות פרק ה הלכה ב** – ותייא כרבי דר' אומר תמיחני היאך ביטלו חונן הדעת בשבת אם אין דיעה תפילה מניין וכה אם אין דיעה הבדלה מניין.

**כט כמבואר בפל"ח** לעיל שבהתגלות אליהו תתגלה האמת ואזי כל הרשעים מעצמם יתחרטו על מעשיהם והגולן ישיב את הגזילה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קיז